

Konferenca CITRA 2003, Cape Town

37. mednarodna konferenca okrogle mize arhivov v okviru organizacije Mednarodnega arhivskega sveta, imenovana CITRA, je bila v Cape Town-u od 21. do 25. oktobra 2003. Zajemala je tematiko "Arhivi in človeške pravice" in je bila s štirinajstimi referati in diskusijo pripravljena v štirih zasedanjih. Konferenca se je udeležilo okrog 170 udeležencev iz 70-tih držav.

To je bila zadnja od sklopa treh konferenc na temo "Arhivi in družba", ki se je pričela s konferenco v Reikjaviku 2001 ("Arhivi in družba: Kaj ohraniti? Pridobitve in valorizacija") ter nadaljevala v Marseillu 2002 ("Kako družba sprejema arhive?") in končno je to temo zaključil arhivski kongres na Dunaju 2004 ("Arhivi, spomin in znanje"). Osnovne informacije (udeleženci, organizator, resolucije) o vseh konferencah so dostopne na MAS-ovi spletni strani http://www.ica.org/citra/english/index_eng.html.

Na zasedanjih je bil poudarek predvsem na dveh tematskih sklopih: a) primeri kršenja človeških pravic v raznih represivnih državnih režimih po svetu in hramba arhivskega gradiva o tem ter uveljavljanje različnih pravic oškodovancev iz teh obdobj; b) ohranjanje spomina v deželah, kjer je ustno izročilo zgodovinskega razvoja vir za raziskovanje. Konferenca je bila še posebej pomembna za afriške dežele, saj so bili častni gostje ministri, odgovorni za področje arhivske službe iz desetih jugo-vzhodnih afriških držav (v glavnini ministri za kulturo). Le-ti so sprejeli posebno deklaracijo desetih ministrov, ki se nanaša na vzpodbujanje arhivske službe in njenega nadaljnega razvoja, vključno z ohranjanjem ustnega izročila, kot tudi papirnega in elektronskega arhivskega gradiva.

Konferenčni programski del je zajel šestnajst referentov iz petnajstih držav, ki so iz vidika različnih nacionalnih izkušenj predstavljali problematiko arhivskega gradiva manjšin, represivnih režimov, mednarodnih sodišč za genocid, raziskovalnih komisij, pa tudi ustne nepisane zgodovine prvotnih naseljencev. Povzetki referatov so objavljeni na spletni strani (glejte tudi objavo v Arhivih vsebine Comma, 2004-2): http://www.ica.org/new/citra.php?pannee=2003&plan_gue=eng.

Udeleženci konference smo sprejeli resolucijo, ki v sedmih točkah zajema priporočila vladam in mednarodnim organizacijam glede hrambe, varovanja in dostopa do gradiva mednarodnih sodišč, humanitarnih organizacij, nevladnih organizacij, spravnih komisij v različnih državah, v katerih so se dogajali represivni politični ukrepi, ter gradiva varnostnih služb in služb policije. Resolucija obvezuje tako organizacijo MAS-a kot tudi UNESCO, da vzpostavi programe za ohranjanje tovrstnega arhivskega gradiva.

Besedilo resolucije je objavljeno na spletni strani MAS-a:

<http://www.ica.org/new/citra.php?ptextid=resolutions&ptextannee=2003&plangue=eng>.

Poleg splošne resolucije je bila sprejeta tudi strokovna resolucija v treh točkah, ki predlaga:

a) ustanovitev posebne nagrade (po predlogu naj bi jo

imenovali po Nelsonu Mandeli) za institucije in posameznike za dosežke na področju varovanja in odpiranja arhivskega gradiva, povezanega s človeškimi pravicami oz. njihovimi kršitvami;

b) CITRA biro naj bi organiziral še eno konferenco na isto temo v prihodnjih letih;

c) MAS-ov Komite za ustno izročilo naj bi povečal obseg dela in pripravo posebnih delavnic s področja izobraževanja za ohranjanje ustnega izročila.

Na letni skupščini delegatov MAS-a in administrativnega zasedanja CITRE 24. oktobra 2003 so udeleženci obravnavali in sprejeli poročila o delu in finančna poročila MAS-a za zadnje četrtletje 2002 ter prva tri četrtletja 2003. Obravnavali so finančni proračun za 2004 in revidirali proračun za 2003 ter dobili informacijo o proračunskih napovedih za obdobje 2005–2008. Med osrednjimi tematikami skupščine delegatov je bil predlog novega statuta MAS-a, na katerega je bilo v razpravi precej pripomb. O sprejemu so predstavniki članic MAS-a glasovali na Kongresu MAS-a na Dunaju avgusta 2004, natančneje na Generalni skupščini delegatov, ki se je do sedaj skliceval enkrat v štirih letih (t. j. na kongresu). Glede organizacije prihodnjih konferenčnih dogodkov je bilo sprejeto, da na posebno povabilo te države kot gostiteljice naslednjo CITRA konferenco v letu 2005 organizirajo Arabski Emirati (za kraj konference je predlagan Abu Dabi). Kot že v prejšnjem letu na konferenci CITRE pa so potrdili organizatorja MAS kongresa v letu 2008, ki bo v Kuala Lumpurju v Maleziji. Za ostale termine pa še iščejo različne države, ki bi bile pripravljene prevzeti organizacijo oz. biti gostitelj kongresa ali konference.

20. oktobra 2003 je zasedala Generalna skupščina EURBICE. Glavnina dnevnega reda in diskusije je bila orientirana na strateški plan in aktivnosti EURBICE, ki se koncentrirajo na tri vsebinske sklope: a) strokovno usposabljanje; b) valorizacija; c) baza podatkov arhivske zakonodaje. Glede strokovnega usposabljanja se EURBICA povezuje z Komitejem MAS-a za izobraževanje (predsednica ga. Christine Martinez). Eno od izobraževalnih področij naj bi bilo tudi zaščita in varovanje (preservation). Predlagatelji želijo najti arhivske organizacije, ki bi prevzele organizacijo takega mednarodnega izobraževalnega seminarja. Glede priprave baze podatkov arhivske zakonodaje je gospod Jari Lybeck (Finska, sekretar EURBICE) povedal, da si že nekaj časa prizadevajo zbrati podatke o arhivski zakonodaji v evropskem prostoru ter prevedene tekste objaviti na spletu, vendar vsa besedila zakonov še niso zbrana, mnoga pa niso prevedena. Ideja samega projekta je sicer nekoliko širša: zbrati ne samo arhivske zakone, pač pa tudi zakone, ki posredno zadevajo arhivsko področje (torej tudi spremljajočo zakonodajo). To bi sicer predstavljalo velik prevajalski projekt, za kar bodo poskušali pridobiti sredstva iz različnih EU skladov (prošnja Svetu Evrope je žal že bila neuspešna). Tudi pri tem projektu bi EURBICA sodelovala z MAS-ovim Komitejem za pravna vprašanja, delovno skupino pa bodo sestavljali: g. Lybeck, g. Gränström, g. Graff ter še en

dodatni član. V razpravi so diskutanti omenili težave, ki lahko spremljajo tak projekt: predvsem mora biti omogočeno iskanje po bazi, poleg zahtevnega prevajanja bo problem tudi posodabljanje baze, oz. vnašanje sprememb, ki bodo narejene v nacionalnih zakonih.

Po predlogu, da bi EURBICA kot regionalna podružnica morala imeti svojo letno konferenco, bodo združili Evropsko konferenco z že tradicionalno konferenco "Colloquia Jerzy Skowronek dedicata" v letu 2006 (in ne v letu 2005 kot je bil še nedavni predlog) v kraju Poznan. To bo skupna konferenca EURBICE in SPA (MAS-ova sekcija strokovnih arhivskih združenj), trenutno pa še ni končnega predloga za temo konference, ki jo pripravljavci pričakujejo od članic EURBICE. Eden od predlogov (g. Christoph Graff, Švica) je bila tema o valorizaciji. Gospod P. Cadell je poročal o zadnjih pomembnih aktivnostih v zvezi z dokumenti v Svetu Evrope in EU, ki se nanašajo na arhivsko področje (podana ista informacija in material kot na sestanku EBNE v Syrakuzi). Predstavnica Hrvaškega državnega arhiva ga. Melina Lučić, ki je nadomeščala gospoda Kolanovića, je podala informacijo o trenutnih aktivnostih in pripravah jugovzhodnega področja EURBICE, pri čemer je bil še posebej izpostavljen projekt Sveta Evrope o otomanskih arhivih ter simpozij, ki bo na to temo organiziran v Dubrovniku. Po informaciji predsednice EURBICE ga. Boisdeffre, da se je gospod Kolanović upokojil, so na njegovo mesto predlagali člana izvršnega odbora EURBICE in uradnega predstavnika za jugovzhodni del Evrope, novega pa bodo izvolili šele na kongresu na Dunaju (kjer bo izbrana tudi nova sestava celotnega izvršnega odbora). Gospod Christoph Graff (Federalni arhiv Švice, direktor) je opisal sodelovanje v nekaterih zelo uspešnih projektih – predvsem sodelovanje z več državami v 10 let trajajočem projektu "Kominterna", ki bo morda imela celo on-line dostop do baze digitaliziranih dokumentov na spletu. V grobem pa je opisal aktivno in plodno sodelovanje z državnimi arhivi v Albaniji (na nivoju kompjuterizacije in usposabljanja, pravnega svetovanja in gradbenih projektov za arhivske stavbe). Dogovorili so se za nadaljevanje v naslednjih štirih letih. Gospod L. Kamerhoffer (zadolžen za finance MAS-a) je podal pregled stanja financ in namena porabe EURBICE. Finance so zelo skromne, zato mora EURBICA dodatno zbirati finančna sredstva iz drugih virov, če želi podpreti določene arhivske projekte.

Vsekakor so na članice naslovili prošnjo, naj za vse večje mednarodne dogodke, ki jih članice organizirajo, obvestijo EURBICO o svojih aktivnostih, od vsake članice posebej pa je odvisno, ali iz tega naredi dogodek EURBICE ali ne; druge podrobnosti so navedene v zapisniku EURBICE.

Natalija Glažar

Srednjeevropska konferenca FIAT/IFTA, 16.–18. april, Dunaj

Srednjeevropsko konferenco FIAT sta ob finančni pomoči sponzorja Siemens organizirali avstrijska javna televizija ÖRF in mednarodna zveza TV-arhivov FIAT/IFTA. Glavni namen konference, ki je glede na udeležence pokrivala veliko širši geografski prostor, saj so se je udeležili tudi predstavniki Jugovzhodne Evrope (Bosna in Hercegovina, Srbija, Albanija) in Vzhodne Evrope (Ukrajina), je bilo spoznavanje, saj osebna poznanstva olajšajo skupno delo. Geografska širina prostora namreč jasno kaže, da je hotel organizator dr. Peter Dusek, direktor arhiva ÖRF, povezati države, ki so nastale na ozemlju nekdanje Avstro-Ogrske. Prvi cilj konference je bil doseči in gojiti povezave, ki so potrebne zaradi skupne zgodovine prostora, drugi cilj pa je bil ponudba programa, pomoč pri digitalnem arhiviranju, ki zagotavlja hiter dostop in razčiščene pravice do uporabe arhivskega gradiva. Zato so pripravili tudi vprašalnike o zbirkah arhivskega gradiva. Cilj ankete je bil pripraviti dokumentacijo o petindvajsetih evropskih državah in hkrati ugotoviti, kdo je že začel digitalizacijo arhivov in kako je ta napredovala.

Navedel bom samo najbolj žgoče probleme arhivov in nekatere novosti, ki so bile omenjene v uvodnih predstavitvah. Arhiva bosansko-hercegovske in albanske javne televizije sta še vedno brez računalniške opreme, v Kijevu imajo probleme z nerešenimi pravicami za predvajanje arhivskega gradiva iz časov nekdanje Sovjetske zveze. Pravice so si prisvojili Rusi. Ukrajinci računajo tudi na novo opremo, ki so jo kot pomoč za organizacijo popevke Evrovizije dobili od ukrajinske vlade in EBU-ja. Opremo naj bi po prireditvi dobil televizijski arhiv.

Romuni so uredili problem pravic s pogodbami med avtorji in ustanovo tudi z novim zakonom, ki je prilagojen evropskim normam. Sicer pa je njihov največji problem arhiviranje avdiovizualnega gradiva kot dela narodove kulturne dediščine. V Romuniji obstaja namreč veliko zasebnih TV-postaj, ki hitro nastajajo, a zaradi pomanjkanja denarja še hitreje izginjajo, z njimi pa izginja tudi arhivsko gradivo. To gradivo skušajo na nacionalni ravni rešiti z uvedbo legalnega depozita. Madžari so začeli digitalizacijo fotoarhiva, nadaljevati pa nameravajo z avdio- in videoarhivom. V Beogradu, ki se srečuje s problemom reševanja filmskega gradiva, saj ga je že 60% okuženega z očetnim sindromom, uporabljajo za katalogiziranje 20 let star francoski program MISTRAL, ki so ga programsko prilagodili programu ISIS. V arhivu je zaposlenih 28 ljudi; nad glavo jim kot Damoklejev meč visi odpuščanje zaradi procesa tranzicije v državi.

Čehi so za program New Chanel 24 hours pripravili načrt, kako digitalizirati arhiv. Srečujejo se tudi s problemom dražjega programa iz arhivskega gradiva, saj morajo zdaj redno plačevati avtorske pravice. Opozoril bi še na problem hrvaške televizije. V Zagrebu so ob spremembi programa za vodenje podatkovne baze izgubili 40.000 dokumentov, tako da so jih morali ponovno vnašati ročno. O koristnosti vlaganja sredstev